

NIBIO

NORSK INSTITUTT FOR
BIOØKONOMI

Skjøtselsplan for Eiternes: Storedøya, kystlynghei. Nærøy kommune, Trøndelag fylke

NIBIO RAPPORT | VOL. 4 | NR. 129 | 2018

Per Vesterbukt

Divisjon for matproduksjon og samfunn/Kulturlandskap og biomangfold

TITTEL/TITLE

Skjøtselsplan for Eiternes: Storedøya, kystlynghei. Nærøy kommune, Trøndelag fylke

FORFATTER(E)/AUTHOR(S)

Per Vesterbukt

DATO/DATE:	RAPPORT NR./ REPORT NO.:	TILGJENGELIGHET/AVAILABILITY:	PROSJEKTNR./PROJECT NO.:	SAKSNR./ARCHIVE NO.:
01.11.2018	4/129/2018	Åpen	11210	17/01396
ISBN:	ISSN:	ANTALL SIDER/ NO. OF PAGES:	ANTALL VEDLEGG/ NO. OF APPENDICES:	
978-82-17-02190-2	2464-1162	36	2	

OPPDRAUGSGIVER/EMPLOYER:

Roger H. Eiternes

KONTAKTPERSON/CONTACT PERSON:

Roger H. Eiternes

STIKKORD/KEYWORDS:

Kystlynghei, handlingsplan, skjøtselsplan, utvalgt naturtype, vegetasjon

FAGOMRÅDE/FIELD OF WORK:

Biologisk mangfold

SAMMENDRAG/SUMMARY:

Kystlyngheia på Eiternes opplever ny skjøtselsaktivitet etter en brakkleggingsperiode fram til 2016. Av den grunn ble det gjennomført kartlegging av naturtyper, og tilhørende skjøtselsplan utformet for Storedøya. Det ble registrert kystlynghei med verdi B, og området som helhet opplever økende trussel i form av tiltagende gjengroing. Det anbefales derfor restaurering med gjeninnførsel av beite, lyngsviing og rydding av trær/busker i kystlyngheia. Dette vil opprettholde den truede naturtypen kystlynghei, samtidig som beiteressursene i lyngheia øker. Området har i tillegg til kystlyngheia innslag av naturbeitemark, noe som gjør den godt egnet for helårsbeite med norsk utegangersau. Eiternes: Storedøya utgjør også en landskapsverdi for regionen i form av gammelt kulturlandskap preget av kystjordbruk.

LAND/COUNTRY:

Norge

FYLKE/COUNTY:

Trøndelag

KOMMUNE/MUNICIPALITY:

Nærøy

STED/LOKALITET:

Eiternes: Storedøya

GODKJENT /APPROVED

Knut Anders Hovstad

NAVN/NAME

PROSJEKTLEDER /PROJECT LEADER

Per Vesterbukt

NAVN/NAME

NIBIO

NORSK INSTITUTT FOR
BIOØKONOMI

Forord

Denne rapporten beskriver skjøtselsplan i samsvar med Handlingsplan for kystlynghei. Arbeidet er utført på oppdrag fra grunneier og finansiert av Fylkesmannen i Trøndelag. Innledningen er hentet ut fra handlingsplanen for kystlynghei, som angir en mal og retningslinjer for kystlynghei i Norge generelt, og er således ikke forfattet av undertegnede for denne skjøtselsplanen.

Takk til bruker Roger Eiternes for verdifull informasjon til prosjektet.

Stjørdal, 01.11.18

Per Vesterbukt

Innhold

1	Generelt om kystlynghei.....	5
1.1	Ulike typer kystlynghei	6
1.2	Geografiske variasjoner av kystlynghei	6
	Sør-Norge6	
	Vest-Norge	6
	Midt- og Nord-Norge:	7
2	Dagens status på Eiternes: Storedøya	8
3	Skjøtsel av Eiternes: Storedøya – beskrivelse av planlagte tiltak.....	12
3.1	Generelt om skjøtsel av kystlynghei	12
3.2	Beiting og dyrehold i kystlynghei.....	12
	Gammelnorsk sau og andre husdyrslag	13
3.3	Lyngsviing	14
3.4	Restaurering av kystlynghei.....	15
3.5	Mål for skjøtsel på Eiternes: Storedøya.....	16
3.6	Planlagte skjøtselstiltak på Eiternes: Storedøya.....	18
	3.6.1 Beiterelaterte tiltak.....	18
	3.6.2 Planer for sviing	19
	3.6.3 Planlagte restaureringstiltak	20
	3.6.4 Andre planlagte skjøtselstiltak	20
3.7	Oppfølging av skjøtelsplanen	21
4	Mer informasjon	22
5	Detaljert beskrivelse av naturtypene på lokaliteten.	23
6	Kilder	27
7	Ortofoto/kart.....	28
8	Bilder.....	29
9	Artsliste.....	34
	Vedlegg	37

1 Generelt om kystlynghei

Kystlynghei er en flere tusen år gammel naturtype som er dominert av røsslyng. Naturtypen har blitt til i de ytterste, oseaniske strøkene langs kysten der klimaet er så mildt at småfe har kunnet gå ute hele året, eller det meste av året. Om sommeren har også storfe beitet i lyngheia, og lyng ble slått til vinterfôr. For å skape godt beitegrunnlag ble lyngheiene svidd slik at det oppsto en mosaikk av gras- og urtevegetasjon (på nysvidde arealer) og lyngvegetasjon. Røsslyng er en vintergrønn dvergbusk som beites hele året, men er viktigst som fôrplante om senhøsten og vinteren.

Grasvegetasjonen er først og fremst vår- og sommerbeite, men særlig starr kan spille en viktig rolle vinterstid. Selv om det er mange trekk i driftsmåten som er relativt ensartet, varierer både bruken og utformingen av kystlyngheia fra sør til nord og fra øst til vest.

Røsslyng er en viktig art i kystlyngheia.

Kystlyngheiene har spilt en viktig rolle i ressursutnyttelsen langs kysten og utgjorde tidligere ca. 2 % av landarealet i Norge. De strekker seg fra Lofoten i Nordland til Kragerø i Telemark. Det er også lynghei på noen få øyer i ytre Oslofjord, bl.a. på Hvaler i Østfold. Lyngheidriften har gått sterkt tilbake i løpet av 1900-tallet. Når driften reduseres eller opphører, gror lyngheiene igjen. Også skogplanting, gjødsling, oppdyrking, nedbygging og nitrogennedfall utgjør trusler mot gjenværende arealer, og kystlynghei er nå en sterkt truet naturtype (Norderhaug & Johansen 2011). Tradisjonell drift med helårsbeiting, eller beiting store deler av året, og lyngsviing er en forutsetning for opprettholdelse av kystlynghei.

Naturtypen kystlynghei inngår i kystlandskapet i en mosaikk med en rekke andre naturtyper slik som semi-naturlig eng- og strandeng, strandberg og myr. Det norske kystlyngheilandskapet utgjør en del av et større lyngheilandskap som finnes langs atlantehavskysten sør til Portugal. I Norge, som i resten av det europeiske kystlyngheiområdet er lyngheia på sterk tilbakegang. Norge har verdens nordligste kystlyngheier og dermed et spesielt ansvar for å ivareta disse. Variasjoner i miljøvariabler (kalkinnhold, uttørkingsfare og vannmetning) danner grunnlag for en rekke grunn typer av kystlynghei, og variasjoner i bruk (lyngsviing og beiting) øker kompleksiteten i artssammensettingen og diversitet. Tiden etter lyngsviing kan deles inn i fire ulike faser; pionerfase, byggefase, moden fase og degenererende fase, og enkelte arter kobles spesifikt til noen av disse fasene. Nybrent kystlynghei med lyng i pionerfasen inneholder en del urter og gras, mens gammel lynghei (30-50 år) ofte er meget artsfattig og har et velutviklet mosedekke. Selv om lynghei generelt regnes som et relativt sett artsfattig økosystem er det totale biologiske mangfoldet knyttet til hele lyngheisyklusen betydelig. Som i de fleste andre semi-naturlige økosystemer øker også artsmangfoldet, spesielt av de skjøtselsavhengige artene, med kalkinnholdet i jorda (pH).

1.1 Ulike typer kystlynghei

Kunnskapen om variasjonen i kystlyngheivegetasjonen er under utvikling. Det nyeste systemet for beskrivelse av variasjonen i norsk natur, Natur i Norge (NiN), deler kystlynghei på grunnlag av kalkinnhold, uttørkingsfare og vannmetning inn i tolv grunntyper: Kalkfattig bakli-hei, kalkfattig kystlynghei, kalkfattig tørr kystlynghei, kalkfattig fuktig kystlynghei, intermediaær bakli-hei, intermediaær kystlynghei, intermediaær tørr kystlynghei, intermediaær fuktig kystlynghei, svakt kalkrik kystlynghei, svakt kalkrik tørr kystlynghei, sterkt kalkrik kystlynghei, sterkt kalkrik tørr kystlynghei (Halvorsen et al. 2015). I tillegg til røsslyng er bl.a. blåbær, flekkmarihånd, tyttebær, krekling, smyle, kornstarr, tepperot og skrubbær vanlige arter i norske kystlyngheier. Kalkrik kystlynghei skiller seg fra den kalkfattige ved et høyere innslag av kalkrevende arter som flekkmure, blåstarr, reinrose, vill-lin, fjellfrøstjerne og orkideer. Bakliheier, som ofte er nord- og østvendte, gjerne i humide skråninger, har typiske arter som bjørnekam, revebjelle, ormetelg, blåbær og blokkebær. Kystlynghei med høy uttørkingsfare har gjerne arter som heigråmose, melbær, kveinarter, finnskjegg og gulaks. Kystlynghei med høy vannmetning skiller seg fra tørrere grunntyper ved et framtrædende innslag av fuktkrevende arter og myrarter som klokkelyng, blokkebær, rome og bjønnskjegg.

Nedenfor finner du en kort beskrivelse av karakteristiske trekk for kystlynghei i sør, vest og nord. For å ivareta det biologiske mangfoldet er det viktig å ivareta lyngheier som representerer variasjonen langs hele kysten i tillegg til variasjonen i lokale komplekse miljøvariabler.

1.2 Geografiske variasjoner av kystlynghei

Sør-Norge

Det meste av kystlyngheiene i sør er relativt tørr kystlynghei, fukthei er sjeldnere. I de sørlige heiene forekommer klokkesøte langs kysten fra Lindesnes til Stavanger. I sørhellende lyngheier på litt næringsrik grunn kan man finne en del andre urter som blodstorkenebb, fagerperikum, kystmaure og firtann. På Lista og Jæren finnes det fortsatt en meget spesiell lyngheitype: lynghei som er et suksesjonstrinn mellom marehalmdyne og skog. De domineres av røsslyng, krekling, krypvier, marehalm og sandstarr.

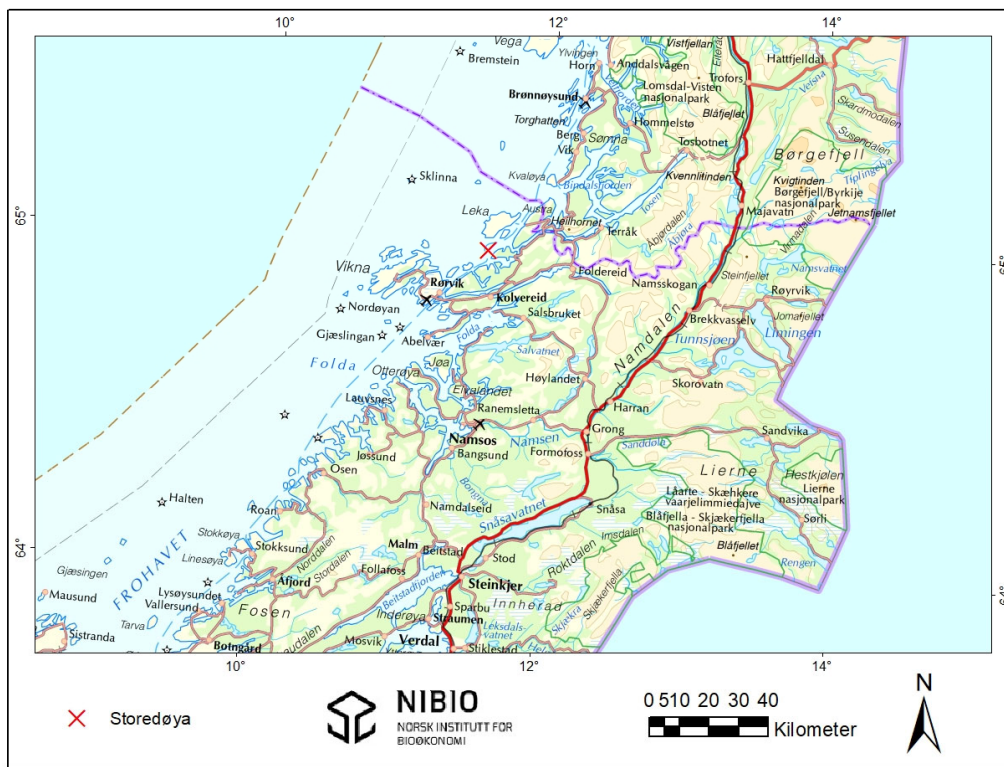
Vest-Norge

Kystlyngheiene i vest dvs. fra Rogaland til Møre og Romsdal, har størst utstrekning i vest-øst-retning og for hundre år siden gikk lyngheia her langt inn i fjordene. I dag dominerer imidlertid lyngheia først og fremst de ytterste øyene og de ytre fjordstrøkene. Her finnes arter med høye krav til fuktighet og lang vekstsesong. Klokkelyng, som vokser i fuktigere områder enn røsslyng, er vanlig her, og purpurlyng, som er frostmfintlig, finnes i en smal stripe ytterst på kysten til Sunnmøre. En rekke arter med vestlig utbredelse i Norge har lyngheia her som sitt viktigste habitat, for eksempel vestlandsvikke, lyngøyentrøst, fagerperikum, heiblåfjær og kystmyrklegg. Artsmangfoldet synker fra vest mot øst på grunn av at de klart vestlige artene faller ut.

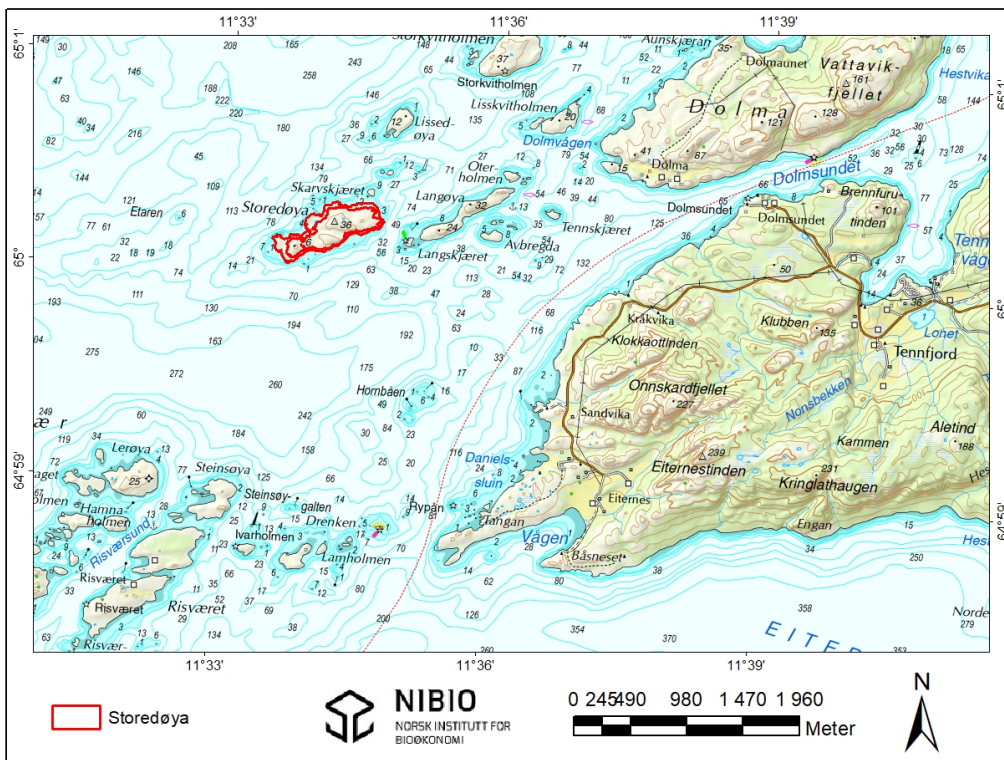
Midt- og Nord-Norge:

Fra Trøndelag til Nordland, dominerer fukthei på grunn av mye nedbør og lav temperatur. Torvdybden kan være flere desimeter og overgangen mot myr er glidende. Krekling blir et stadig vanligere innslag nordover og kan bli mer dominerende enn røsslyngen. Siden den har lavere beiteverdi kan det skape problemer i områder med vinterbeiting. Slåttestarr og torvull er også vanlige. Fra Sunnmøre og nordover minker innslaget av vestlige arter, mens innslaget av nordlige arter og fjellarter øker, som for eksempel dvergbjørk, rypebær og molte. Tørrhei (høy uttørkningsfare og lav vannmetning) kan forekomme i sørhellinger og på arealer med skrint jordsmonn. Her øker andelen av urter og gras som tepperot, engkvein og rødsvingel, og melbær er et karakteristisk innslag. Den norske kysten domineres av fattige bergarter, men nordover finnes det innslag av kalkrike bergarter som gir rik hei med innslag av kalkkrevende arter. Også på skjellsand kan det utvikles slik rik hei.

2 Dagens status på Eiternes: Storedøya

Figur 1. Lokaliteten Eiternes: Storedøya i Nærøy kommune (merket rødt). Kartgrunnlag: Norge digitalt.

Figur 2. Topografisk oversikt over kartlagt lokalitet Eiternes: Storedøya (inntegnet rødt). Kartgrunnlag: Norge digitalt.

Storedøya er en liten øy ute i Risværfjorden, 3 km nordvest for Eiternes. Beliggenheten er nord i Nærøy kommune, 6 km sør for øya Leka og 13 km nord for tettstedet Kolvareid. Topografisk utgjør beitearealet på Storedøya to kuperte høydedrag med og en lågtliggende forsenkning med gammel naturbeitemark på marine avsetninger. Viktigste jordsmonntyper er lyngtorv over berg. I tillegg finnes torv av varierende tykkelse, lågtliggende parti med marine avleiringer (leire, skjellsand). Her er spor etter gammel drift med slåtte-/beitemarker i tillegg til kystlyngheia, men i dag er det kun en naturbeitemark med svak verdi igjen etter denne driften. I nyere er øya kun beitet, med flere brakkleggingsperioder, Siste beite med sau opphørte for 8 år siden. Ingen skjøtsel etter det. Areal beiteområde: 241 daa, beitevegetasjon: 157 daa.

Øya innehar vegetasjonsdekke i mosaikk med nakent berg, men generelt tett vegetasjonsdekke og små forekomster med berg (ca. 5 %). Bra med vanntilgang i form av flere små tjern. Rester av en liten gammel innmark midt på øya med gras/urtedominert vegetasjon som i dag utgjør naturbeitemark verdi C. Enga er preget av lavt beitetrykk og brakklegging, med partier under gjengroing av røsslyng, krekling, skrubbær og einer. Flekkvis rikt med mjødukt, sølvbunke og gåsemure nederst. Ellers innslag med bl.a. engsoleie, engsyre, rødkløver, gulaks, engkvein, fuglevikke, tiriltunge, blåklokke, gulflatbelg, slåttestarr og bråtestarr i eng. Lengst nord på øya stort oppslag med bjørk på mark med engpreg, spor etter drenering. Er nok gammel slåtte/beite mark, nå med mye skrubbær engsyre, slåttestarr, gulaks tuepreget, heigråmose, geitrams, smyle, flekkvis røsslyng og blokkebær. Noe usikker vegetasjonstype, bærer preg av å gjennomgå endringsfase fra beite-/slåtte-betinget vegetasjon til kystlynghei. Større innslag med lyngarter gjør at den registreres som kystlynghei.

Ingen spor etter lyngsviing. Ellers er øya dominert av fattig kystlynghei, med overvekt av fukthei. Mindre innslag med tørrhei finnes i bratte sørhellinger. Generelt mye død lyng etter vinterskaden 2014, men røsslyng har stedvis også god re-vegetering. Røsslyng mengdeart, gammel og forvedet i degenererende fase. Andre mengdearter er torvull, krekling, blokkebær, slåttestarr, molte og einer. Flekkvis rikt med skrubbær, tyttebær og smyle. Ellers ble det registrert bl.a. blåbær, ørevier, heigråmose, tepperot, flekkmarihånd, blåklokke, vendelrot, nattfiol, engfrytle og gulaks. Øya er også hekkeplass for fugler, i hovedsak måker, som medfører flekkvis noe fuglegjødset vegetasjon med urter/gras. Som følge av stor utbredelse med røsslyng er øya egnet både for sommer- og vinterbeite med villsau, og beite kan anbefales her. Sviing anbefales utført for å forbedre tilstanden til et evt. vinterbeite, da røsslyngen i stor grad er død eller gammel, forvedet og med lavt næringsinnhold sammenliknet med røsslyng i byggfase. Små innslag med strandeng-/strandberg-vegetasjon finnes med gras-/urterik vegetasjon, bl.a. smårapp, gåsemure, tiriltunge, gulaks, engkvein, rødkløver, blåklokke, småengkall, sauesvingel og fuglevikke. Ikke av slik størrelse at det registreres som egne naturtyper, men forekomstene øker den totale verdien av øya som helårsbeite. Veldig fint naturlig le i bergveggen ned mot naturbeitemarka.

Tabell 1. Liste over registrerte naturtyper på Storedøya.

Lokalitet	Id Naturbase	Naturtype	Verdi
Storedøya	-	Kystlynghei	B
Storedøya	-	Naturbeitemark	C

Dato for utarbeiding av driftsbeskrivelse: 03.07.2018
Beskriv dagens beite (ev. tegn inn på kart): 2 værere
Hvor mange dyr beiter på de ulike beiteområdene: 151stk. på fastlands-sida og 2 værere på Edøya
Beskriv nåværende opplegg for sviing (Hva har du svidd, når ble det svidd, ev. tegn inn på kart):
Har du gjort andre skjøtselstiltak enn beiting og sviing:
Vet du hvordan området har vært skjøttet tidligere (beiting, lyngslått, sviing eller annet)? 8 år siden det var sauer på Edøya
Er det noe med dagens skjøtsel (antall dyr, kvalitet på beiteområdene) du mener bør endres? Øke antall beitedyr for å holde ned vegetasjonen. Rydde oppslag med trær. Sette opp sankegjerdar. Lyngbrenning.
Må skjøtselen ta spesielle hensyn i området (sjeldne arter, hekkende rovfugler, andre hekkende fugler, problemarter, kulturminner, vern etc.)?
Beskriv rutiner for tilsyn og sanking: Daglig tilsyn, unntatt værene, de får ukentlig tilsyn. Sanking i Juli for klipping, flåttbehandling, merking av lam og evt.mark-kur. Sanking på høsten for levering til slakt.
Beskriv tilgang til ly på beite: Naturlig skjul i terrenget, særlig godt ly ned mot naturbeitemarka.

Beskriv rutiner for eventuell nødfôring og plassering av fôrplass:

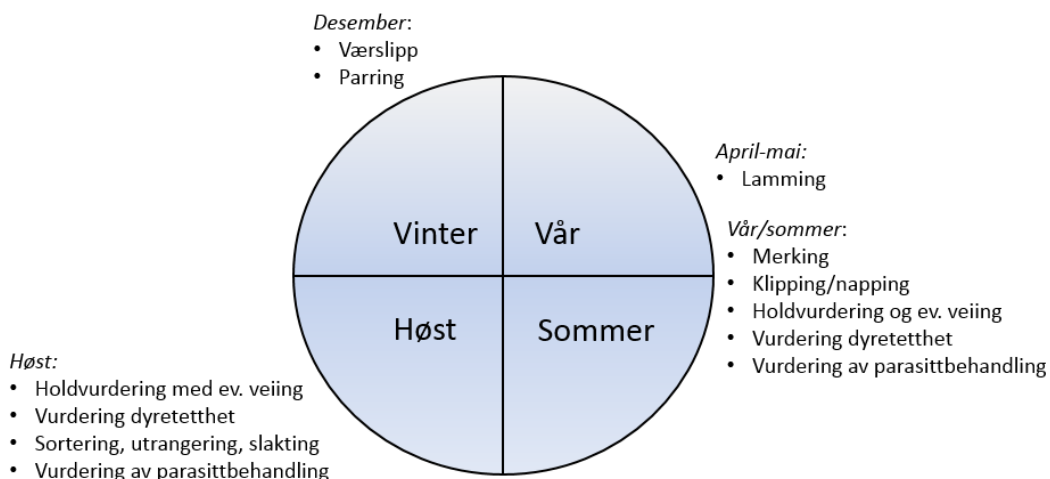
Forer ved behov med høy og rundball fra jan-til april. Gjør det på egnede plasser i terrenget.

Beskriv vanntilgang til dyra på beite:

Naturlig vanntilgang i flere vann/tjern.

Relevante tillatelser fra Mattilsynet (for eksempel dispensasjon til «utegang uten tjenlig oppholdsrom»):

Driften gjennom året – legg til aktiviteter:

Har dere ønsker eller mål for de neste 3-5 år som det skal tas hensyn til?

Målet er å få åpnet opp kulturlandskapet og drifte kystlyngheiene. For å få til det må det ryddes mere skog, lyngbrenning, sette opp mere gjerder og øke besetningen av beitedyr.

Andre kommentarer:

Tilpasse dyreantallet i forhold til beitet. Området som helhet er etter min vurdering veldig godt egnet til beite av sau, da jeg etter hvert vil ha 3 adskilte beiteområder på fastlands-sida og ei stor øy, Edøya som skal brukes.

3 Skjøtsel av Eiternes: Storedøya – beskrivelse av planlagte tiltak

3.1 Generelt om skjøtsel av kystlynghei

Kystlyngheiene er skapt ved rydding av skog, lyngsviing, beiting og lyngslått. De har utviklet seg gjennom gjensidig påvirkning mellom lynghei og beiting, først og fremst med gammelnorsk sau, men også med geit og sommerbeiting med storfe. Helårsbeite med gammelnorsk sau ansees som den viktigste driftsmåten for å ta vare på kystlynghei. Ved innsiktsfull drift kan en også skjøtte kystlynghei ved beiting med spælsau, norsk kvit sau eller andre saueraser fra tidlig vår til sein høst, og tidvis vinterbeiting kombinert med tilleggsføring når forholdene tilsier det. Storfe som kviger, sinkyr (kyr i tørrperioden), ammekyr med kalv samt kastrater kan beite i kystlynghei om sommeren når det inngår strandeng eller andre arealer med gras- og halvgras i tilstrekkelig omfang i beiteområdet som helhet.

3.2 Beiting og dyrehold i kystlynghei

Beiting er viktig for ivaretagelsen av kystlyngheiene, og i snøfattige og vintermilde kyststrøk med kystlynghei finner man former for utegangerdrift. Hold av dyr, uansett driftsform, krever at man følger tilhørende regelverk, se www.lovdatab.no. Utegangerdrift er omtalt spesifikt flere steder i regelverket, med både egne tilpasninger og med dispensasjoner fra hovedregelverket mot at enkelte vilkår holdes. Av viktige regelverk å sette seg inn i, kan man trekke frem: «Lov om dyrevelferd» (Dyrevernlova), «Forskrift om velferd for småfe», «Forskrift om velferd for produksjonsdyr», «Forskrift om merking, registrering og rapportering av småfe» og «Forskrift om bekjempelse av dyresjukdommer». Dispensasjon om «utegang uten tjenlig oppholdsrom» krever tillatelse fra Mattilsynet.

For å kunne tilpasse dyretallet til beitegrunnet, må beitegrunnet vurderes. Beitegrunnet påvirkes av variasjoner i både naturforhold og hevd, og må derfor vurderes for hvert enkelt beite. Ofte inngår det flere naturtyper i det samlede kystlandskapet som beites, noe som også bør tas inn i den totale vurderingen av dyretallet. Dette kan være strandenger som er gode vår- og sommerbeiter, eller myr som kan ha viktige halvgress og starr utover høst og vinter. Kystlynghei i god hevd utgjør gode beiter, og inneholder helst vekslinger av røsslyng i både pionerfase, byggefase og moden fase. Dette gjør at beitedyrene kan veksle mellom røsslyngplanter av ulik alder og høyde. Beitekvaliteten til røsslyngen varierer med alder, og særlig gammel, forvedet og skadet røsslyng forringer beiten mye. En del kystlyngheier finnes i vekslinger med mye bart berg, mens andre lyngheier danner tette tepper hvor røsslyngen har et høyt dekke. Både dekning og kvalitet på røsslyng tas med i beregningen av dyretall per arealenhet.

I «Forskriften om velferd for småfe», omtales utegangerdrift spesielt, og i § 18 «Unntak fra kravet om tjenlig oppholdsrom – utedrift», kan oppsummeres i følgende viktige punkt:

- 1) *Dyretallet skal tilpasses beitegrunnet.*
- 2) *Eier eller annen med ansvar for dyrene skal ha mulighet til raskt å skaffe tilstrekkelig og egnet fôr i tilfelle situasjoner der beitet ikke gir tilstrekkelig næring.*
- 3) *Det skal etableres fôringsplass som gjør det mulig å føre dyrene på en god måte.*
- 4) *Terreng og vegetasjon skal gi tilstrekkelig ly, og dyrene skal ha beskyttende ullfell i kalde årstider.*
- 5) *Det skal etableres innhengning som gjør det mulig å samle dyrene.*
- 6) *Dyrene skal samles når det er nødvendig av dyrevernmessige hensyn, og minimum vår og høst for kontroll, merking, napping og klipping av ull, nødvendig parasittbehandling, o.l.*
- 7) *Paring skal skje slik at lamming og kjeing kan forekomme når beite- og klimaforhold er gunstige.*
- 8) *Tilsynet skal intensiveres før og under lamming.*

Gode vinterbeiter er nødvendig for et godt dyrehold. Nøkkelarten røsslyng inngår i beitegrunnet gjennom hele året, men er viktigst utover høsten og vinteren, da omfanget av andre beiteplanter reduseres. Selv om røsslyng er den viktigste vinterbeiteplanta, er tilgang på starr og gras som dyra finner innimellom lyngen betydningsfull for det samlede næringsopptaket om vinteren. Småfe på utmarksbeite skal etter regelverket ha tilsyn minst en gang per uke i områder uten særskilt risiko. Ved mistanke om økt fare må tilsynet intensiveres slik at forhold som kan medføre dårlig velferd, syke, skadde og avmagrede dyr, oppdages så tidlig som råd er. Det er en forutsetning at beitelokalitetene gir muligheter for å komme til med nødfôr, også i perioder med dårlig vær. Beitene må ha tilstrekkelig ferskvannstilgang gjennom hele året. Det må planlegges løsninger for mulig vannmangel, både sommer som vinter.

Gammelnorsk sau og andre husdyrslag

Gammelnorsk sau (ofte kalt villsau) er mye brukt i utegangerdrift i kystlynghei, ettersom det er en hardfør, lett sau som er tilpasset helårsbeiting hvor det er vilkår for det. Under de riktige kombinasjoner av milde vintre, tilstrekkelig med areal og velskjøttede kystlyngheier, greier gimrer og voksne sauer av gammelnorsk sau seg vanligvis tilfredsstillende gjennom vinteren. Paring skal skje slik at lamming om våren ikke starter før beitegraset er kommet i vekst slik at sauene finner næringsrikt fôr til produksjon av melk. Kommer det tungt snøfall som blir liggende, og som gjør det vanskelig for sauene å få tak i tilstrekkelig fôr, må en straks sette inn tiltak med tilleggsføring og om nødvendig hente dyrene i hus og/eller innhengning med ly for nødvendig oppfølging.

Gammelnorsk sau er godt tilpassa beiting i kystlynghei.

Innholdet av protein i beiteplantene gjennom vinteren er gjerne noe knapt. Gammelnorsk sau kan i noen grad tære litt på kroppsreserver gjennom vinteren. Dyrene må da ha fått bygd opp kroppsreserver gjennom sommer, høst og førjulsvinter. Dersom lammene fra sau i kystlynghei ikke har nådd tilfredsstillende slaktevekt, kjøttsetting og fettinnhold ved tidspunktet for høstslaktning må man

gjøre tilpasninger. Disse lammene som ikke er slaktemodne må da overvintres på en måte som sikrer tilstrekkelig førtilgang og god dyrevelferd. Små sauelam må ikke gå sammen med vær slik at de kan bli paret, da drektighet krever svært mye og setter individet tilbake i utvikling, og kan være i strid med kravet om godt dyrehold. Produksjonsmessig er det heller ikke noen god løsning at utegangersau lammer årsgamle, da en lett kan komme inn i en vond sirkel med seinere lamming og dermed små lam om høsten.

Vanlig norsk kvit sau og andre norske langhalete raser med regional utvikling og tilpassing (steigar, cheviot, ryggja), spælsau og eventuelt andre saueraser kan også beite i kystlynghei lenge utover høsten der det er vilkår for det, og i deler av vinteren når det blir kombinert med inneføring som sikrer dyra tilstrekkelig med energi og protein. Driftsmåten som kombinerer utegangerdrift og inneføring er lite brukt i dag sammenlignet med tidligere, men er fortsatt i bruk m.a. i området ved Lindesnes i Vest-Agder, Rogaland, Hordaland og enkelte steder videre nordover langs kysten. Beiting med de langhalete sauerasene eller spælsau i kystlynghei gjennom sommeren vil ofte gi mindre tilvekst på lamma enn annet utmarks- eller fjellbeite. Mengdeinnslaget av gras og urter er viktig, det gjelder å få en god start på tilveksten hos lamma fra våren av, og at tilveksten ikke stagnerer og blir for lav når en kommer utover sommeren og seinsommeren. Ved større innslag av strandeng i tilknytning til kystlynghei, kan beitet være tilfredsstillende som sommerbeite både til tyngre saueraser og stedvis til storfe (sinkyr, kviger, kastrater, ammekyr). Naturtypen strandeng er det generelt mer av på deler av Trøndelagskysten og særlig i Nordland (Helgelandskysten) enn hva som er tilfelle på Vestlandet.

3.3 Lyngsviing

Lyngsviing er avgjørende både for opprettholdelse av ønsket artsinnhold i lyngheiene og det biologiske mangfoldet, og for sikring av godt og tilstrekkelig beitegrunnlag. Det er derfor viktig å planlegge lynsvingen for flere år framover slik at man til enhver tid har den mosaikk av grasarealer og lyngarealer av forskjellig alder som er ønskelig. Ved planleggingen av avsviingen må man også ta hensyn til spesielle verdier knyttet til området, slik som fugl, kulturminner, landskapsestetikk og eventuelle erosjonsproblemer. Det er viktig å orientere seg om hvilke verdier som finnes i området gjennom f. eks forvaltningsorgan som kommunen, fylkeskommunen, Fylkesmannen eller Miljødirektoratet/Statens Naturoppsyn, og tilpasse den planlagte skjøtselen til disse verdiene.

Lyngsviing er ei vanleg skjøtselsform i kystlynghei.

Når det gjelder lyngsviing, er de generelle rådene at avsviingsflatene ikke skal være for store. Med store avsviingsområder minker det biologiske mangfoldet og sauen får vanskeligere for å finne godt fôr i tilstrekkelige mengder til enhver tid. For lammenes tilvekst er det spesielt viktig at det finnes lett tilgjengelige grasarealer fra våren og utover sommeren. Lyngsviingsarbeidet blir imidlertid mer arbeidskrevende når avsviingsarealene er små så det gjelder å finne en passe balanse.

I denne sammenheng er det viktig å kunne vurdere og bestemme hvor lang tid det skal gå mellom hver gang man svir av samme område dvs. hvilken rotasjonsperiode lyngheivegetasjonen skal ha. Utviklingen av røsslyngplanten går gjennom flere faser, fra pionerfase til byggefase og videre til moden

fase. Førproduksjonen er høyest i tidlig byggefase. Når lyngen begynner å bli gammel ("moden") dvs. vanligvis når den har blitt 20-30 cm høy, brenner man på nytt. Hvor lang tid det tar varierer med klima, lokale vokseforhold og beitetrykk, men man regner med 8-20 år. Siden utviklingen av røsslyngen kan variere så mye er det viktig at man lager individuelle skjøtselsplaner som tar hensyn både til røsslyngens evne til å regenerere, røsslyngens tilveksthastighet og en vurdering av problemarter som kan komme inn etter sviing. Eksempler på problemarter er einstape, sitkagran, rynkerose og tistler.

Selve avsviingsarbeidet må også planlegges nøye med hensyn til hvor ilden skal starte og avsluttes. Myr- og vannkanter kan være naturlige avslutningslinjer, men det hender at man må lage branngater (5-6 m) for å sikre en god avslutning. Man må sørge for å ha brannsløkkingsutstyr tilgjengelig og man må varsle brannvesenet på forhånd. Naboer bør også varsles. Det er viktig å være mange nok for å sikre at man kan styre brannen. Brenning må bare gjennomføres under gunstige værforhold og med tele eller fuktig jord, dvs. i perioden fra sein høst til tidlig vår. Hvis man ikke selv har erfaring med lyngsviing, bør man få hjelp fra noen med erfaring, i hvert fall første gangen.

3.4 Restaurering av kystlynghei

I gammel lynghei dvs. lynghei som ikke har vært brent på lenge, kan det være et kraftig oppslag av busker og trær. Hvis lyngheia skal tas i bruk igjen bør dette ryddes før man brenner på nytt. Noe bjørk, rogn og ulike vierarter bør imidlertid settes igjen fordi det kan være viktig "tilskuddsfôr" for sauene. I gammel lynghei er det mer mose og lav i bunnsjiktet enn i lynghei som har vært i kontinuerlig drift. Det kan forårsake seinere regenerering av vegetasjonen etter sviing. I tillegg kan gammel lyng ha vanskeligere for å sette rotskudd, noe som også forsinker regenereringen. Selv om regenereringen i gammel røsslyng går seint etter første sviing, kan det gå raskere ved ny sviing. Det beste resultatet oppnås imidlertid i områder som ikke er for gjengrodde.

3.5 Mål for skjøtsel på Eiternes: Storedøya

SKJØTSELSPLAN			
Dato utarbeiding av skjøtselsplan:			
1.10.2018			
Dato befarings:			
3.7.2018			
Dato samtale med grunneier/bruker:			
3.7.2018			
Utformet av:		Firma:	
Per Vesterbukt		NIBIO	
UTM sone:	Nord:	Øst:	Gnr./Bnr.:
	7213262N	338352Ø	100/1
Areal (nåværende):		Areal (etter evt. restaurering):	
241 daa. totalt, fordelt på:		241daa.	
151 daa. kystlynghei			
5.8 daa. naturbeitemark			
83 daa. restareal (inkl. noe strandeng/strandberg vegetasjon)			
Del av verneområde: Nei		Hvilket vern:	
Finnes det særskilte skjøtselshensyn i området, hvilke:			
Nei			
MÅL			
Hovedmål for lokaliteten:			
Øke beitekvaliteten og verdien for kystlyngheia og naturbeitemarka ved å redusere gjengroing, gjeninnføre lyngsviing og opprettholde beite med gammelnorsk sau. Bevare rødlistede, sterk truet naturtyper. Utnytte fôrressurser i utmarka.			
Konkrete delmål:			
Restaurering:			
Oppslag med rogn, bjørk, gran mm. bør hugges ut som et tiltak mot for å stanse videre gjengroing. Generelt bør busker/trær hugges ut ved høyde over 1 m. da disse gjerne brenner dårlig under lyngsviing.			

Einerbusker brenner godt og trenger ikke hugges ut på forhånd, men skulle store busker stå igjen etter brann bør disse fjernes. Ideelt sett bør hogstavfall fraktes ut av kystlyngheia, men om terrenget vanskeliggjør dette kan avfallet samles og brennes i lyngheia, fortrinnsvis på andre naturtyper (berg, myr, fjæresone), da større bål gir høy varmeutvikling og ødelegger røtter og frøbank i jordsmonnet. Etablerte bålflater bør brukes om igjen ved senere brenning. Enkelte større trær kan imidlertid settes igjen for å fungere som ly/skjul for husdyra.

Beite:

Mål: Utnytte forressurser, opprettholde beite med rasen gammel norsk sau og opprettholde og styrke Kystlynghei verdi B og naturbeitemark verdi C.

Befaring 2018 viste at tilstanden på lyngheia vegetasjonsmessig er godt egnet for både sommer- og helårsbeite da her i tillegg til kystlyngheia inngår en større naturbeitemark, samt mindre strandenger. Disse engene er en stor forressurs særlig gjennom vår, sommer og høst. Erfaringstall fra Miljødirektoratet tilsier at et passende beitetrykk med Gammel norsk sau ligger rundt 15 daa lynghei i god hevd pr. vinterbeitende sau (Ref.: Kystlyngheiene i Norge – kunnskapsstatus og beskrivelse av 23 referanseområder | M23-2013). Netto beiteareal på Storeøya er ca. 157 daa., som tilsier at det i en startfase kan anbefales rundt 10 sauer på helårsbeite. Her må en følge med på både tilstanden til dyrene og vegetasjonen gjennom beitesesongen, samt slaktevekt etter endt sesong. Tallet kan da justeres opp senere år hvis beitegrunlaget tilsier det. Generelt er helårsbeite er å foretrekke som skjøtelsesmetode i kystlynghei men når praktiske forhold ikke tillater det er sommerbeite ønskelig, gjerne med beitestart tidlig på våren og opprettholde beitet til så langt ut i høsten som mulig. Sommerbeite har større produktivitet og gunstige tilleggsareal som naturbeitemark og strandenger, slik at arealet tåler noe høyere antall dyr.

Da det er mye gammel, forvedet og død røsslyng anbefales det å gjennomføre lyngsviing her ettersom røsslyng er det viktigste vinterfôret til utegangersau. Dette vil forbedre arealet som vinterbeite betraktelig og redusere behovet for tilleggs fôring. Helårsbeite skal være tuftet på et opplegg som sikrer at god dyrevelferd ivaretas. Det forutsetter driftsopplegg og tilsyn som tar høyde for situasjoner med behov for tilleggsfôring, tilgang på drikkevann og ly/skjul når forholdene krever det. Det skal også gjennomføres regelmessig tilsyn av dyrene gjennom vinterhalvåret. Dispensasjon om «utegang uten tjenlig oppholdsrom» krever tillatelse fra Mattilsynet.

Lyngsviing:

Formålet med lyngbrenning er å skape en mosaikk av kystlyngheivegetasjon med ulike alder. Dette er gunstig både for beitedyr og andre arter (eks. insekter og fugler). For at dyra til enhver tid skal ha tilgang på mosaikk av vegetasjonsflater med ulike alder er det viktig å ikke svi for store flater. Brannflater fører til større spiring av gras og urter (gir godt sommerbeite), i tillegg til spirer og unge skudd med røsslyng (gir godt vinterbeite) som er en bedre forressurs enn gammel forvedet røsslyng. Over tid vil en brannflate gradvis gjennomgå endring i vegetasjonsstrukturen fra gras- og urterik til rik utbredelse med lyng. Et beiteområde bestående av brannflater med ulike alder vil derfor inneholde areal som er godt egnet til både sommerbeite og vinterbeite, med rik utbredelse av gras, urter, lyng og busker. I sum øker dette den ernæringsmessige kvaliteten på kystlyngheia som helårsbeite.

Eablering av ny vegetasjon i brannflater vil variere mellom lokaliteter og ut ifra hvor vellykket lyngsviinga har vært. Det er i dag ikke brannflater i området som kan brukes for å beregne hastighet på

revegetering. Anbefalt tid mellom hver brenning er derfor her generell (10-25 år) og ikke områdespesifikk. Med sin isolerte beliggenhet fra fastlandet er Storedøya meget godt egnet for lyngsviing da fare for ukontrollert spredning er minimal. Areal med kystlynghei som ble registrert på Eiternes: Storedøya er 151 daa. Dvs. at for å fullføre en lyngheisyklus med sviing over 20 år bør det brennes ca. 7 daa per år. Det er viktig at vegetasjonsutvikling registreres etter sviing for å kunne anslå regenereringhastighet og evt. korrigere tidsperioden mellom sviing. Utviklingen av røsslyngplanten går gjennom flere faser, fra pionerfase til byggefase og videre til moden fase. Fôrproduksjonen er høyest i tidlig byggefase. Når lyngen begynner å bli gammel og forvedet (vanligvis når den har blitt 20-30 cm høy), brenner man på nytt. Flere naturtyper inngår i beitearealet, men det er bare areal med kystlynghei som er aktuell for brenning, dvs. areal med strandenger og naturbeitemark skal ikke brennes. Om det i løpet av vinterhalvåret ikke lar seg gjøre å brenne pga. vær- og vindforhold kan dette gjennomføres et senere år. Da lyngsviing krever store ressurser, kan man brenne f.eks. hvert andre eller tredje år, og slå sammen brannflater om nødvendig. Det bør likevel ikke være færre enn 8-10 lyngsviinger i en brannsyklus, slik at man får mosaikk av vegetasjonsflater med ulik alder. **Før planlagt brann; se Vedlegg 2: Retningslinjer for lyngsviing utarbeidet av SNO**

Ev. spesifikke mål for delområde(r):

Tilstandsmål arter:

Mål for bekjempelse av problemarter/gjengroing:

Fjerne oppslag med rogn, bjørk, furu, gran i kystlyngheia. Få svidd av tykke lag med heigråmose.

3.6 Planlagte skjøtselstiltak på Eiternes: Storedøya

3.6.1 Beiterelaterte tiltak

Beskrivelse av planlagte skjøtselstiltak, beiting:

Iverksette planlagt helårsbeite på Eiternes: Storedøya med gammelnorsk sau. Øke antall sau fra i dag.

Oppsett av nye sankegjerdar for området.

Innføre og opprettholde lett/moderat beite på naturbeitemarka.

KOSTNADSOVERSIKT	Prioritering (år)	Antall daa og kostnad per daa	Kontroll (år)
Beite med gammelnorsk sau.	2018, årlig	Kr./dyr	Sommer, årlig
Sanking og utsetting av sau på Storedøya		Kr./time	
Oppsett/vedlikehold av gjerder		Kr./time	
<p>Utstysbehov knyttet til beiting og tilrettelegging for beiting:</p> <p>Gjerdepåler, netting, ekstra personell, evt. teknisk utstyr (boremaskin, krampepistol mm). Utstyr relatert til frakt med båt til og fra øya.</p>			

3.6.2 Planer for sviing

<p>Beskrivelse av planlagte skjøtselstiltak med sviing:</p> <p>Oppstart med lyngsviing innenfor beiteområdet på Eiternes: Storedøya. Prioritert brannområde i en oppstartsfase bør være areal med kraftig utbredelse med gammel forvedet lyng og einerbusker.</p>

KOSTNADSOVERSIKT	Prioritering (år)	Antall daa og kostnad per daa	Kontroll (år)
Tiltak sviing:	Ved kapasitet	Kr/daa	
<p>Utstysbehov knyttet til sviing:</p> <p>Innleid personell, evt. gjennomføre kurs i lyngsviing, brannvifter, Utstyr for å tenne og slukke etter lyngsviing; gassbrenner.</p>			

3.6.3 Planlagte restaureringstiltak

Beskrivelse av planlagte restaureringstiltak: Hugge ut trær/busker >1 m.

KOSTNADSOVERSIKT	Prioritering (år)	Antall daa og kostnad per daa	Kontroll (år)
Spesifikke restaureringstiltak: Rydding av oppslag med busker/trær. Fjerne oppslag med sitkagran fra kystlyngheia	Fra 2018/ved kapasitet	kr/daa	
Utstysbehov knyttet til rydding/slått/fjerning av problemarter: Ryddesag/motorsag for fjerning av lauvoppslag/busker, verneutstyr. Innleid entreprenør for hogst av evt. plantasjer.			

3.6.4 Andre planlagte skjøtselstiltak

ANDRE AKTUELLE SKJØTSELSTILTAK
Beskrivelse av andre tiltak, ut over restaurering, sviing og beiting.

KOSTNADSOVERSIKT	Prioritering (år)	Antall daa og kostnad per daa	Kontroll (år)
UTSTYRSBEHOV			
Annet:			

3.7 Oppfølging av skjøtselsplanen

OPPFØLGING
Skjøtselsplanen skal evalueres innen 5 år: Bør evalueres 2024 med rekartlegging av vegetasjonen.
Behov for registrering av spesifikke naturtyper og/eller artsgrupper:
Nylig gjennomførte eller påbegynte tiltak som er finansiert:
ANSVAR
Person(-er) som har ansvar for iverksettelse av skjøtselsplanen: ROGER H. EITERNES

4 Mer informasjon

For mer utfyllende om skjøtsel, restaurering og hevd, se: **Skjøtselsboka for kulturlandskap og gamle norske kulturmarker** som finnes på DNs hjemmesider: <http://www.dirnat.no/content/1916/>

Annen aktuell litteratur:

- Buer, H. 2011. Villsauboka. Selja Forlag, Florø.
- Haaland, S. 2002. Fem tusen år med flammer; det europeiske lyngheilandskapet. Vigmostad & Bjørke.
- Halvorsen, R., Bryn, A., Erikstad, L. & Lindgaard, A. 2015. Natur i Norge - NiN. Artsdatabanken, Trondheim (<http://www.artsdatabanken.no/nin>).
- Halvorsen, R., medarbeidere og samarbeidspartnere, 2015. NiN – typeinndeling og beskrivelsessystem for natursystemnivået. – Natur i Norge, Artikkel 3 (versjon 2.0.3): 1–509 (Artsdatabanken, Trondheim; <http://www.artsdatabanken.no>.)
- Kaland, P.E. & Vandvik, V. 1998. Kystlynghei. S. 50-60 i: Framstad, E. & Lid, I.B. (red.) Jordbrukets kulturlandskap, Universitetsforlaget, Oslo.
- Moen, A. 1998. Nasjonalatlas for Norge: Vegetasjon. Statens kartverk, Hønefoss.
- Nilsen, L.S. (red.) 2009. Naturen. Populærvitenskapelig tidsskrift. 2009-2: 66-128. Spesialnummer om kystlynghei i Norge.
- Norderhaug, A. & Johansen L. 2011. Kulturmark og boreal hei – I: Lindgaard, A. og Henriksen, S. (red.) 2011. Norsk rødliste for naturtyper 2011. Artsdatabanken, Trondheim.

5 Detaljert beskrivelse av naturtypene på lokaliteten

SØKBARE EGENSKAPER (for Naturbase)						
Navn på lokaliteten: Eiternes: Storedøya		Kommune: Nærøy		Områdenr.:		
ID i naturbase:		Registrert i felt av: Per Vesterbukt		Dato: 3.7.2018		
Eventuelle tidligere registreringer (år og navn) og andre kilder (skriftlige og muntlige):				Skjøtselsavtale: Inngått år: Utløper år:		
Hovednaturtype (% andel fordeling): Kystlynghei (96 %) Tilleggsnaturtyper/mosaikk (% andel fordeling): Naturbeitemark (4 %)			Grunntyper etter NiN, M1:5000 (% andel fordeling): Fattig fukthei (80 %), fattig tørrhei (20 %) DO430 Fattig beiteeng			
Verdi (A, B, C): B			Annen dokumentasjon (bilder, belagte arter m.m.): Bilder befarings juli 2018.			
Påvirkningsfaktorer (kodeliste i håndbok 13, vedlegg 11):						
Stedkvalitet		Tilstand/Hevd		Bruk (nå):		Vegetasjonstyper:
< 20 m	x	God		Slått		
20-50 m		Svak	x	Beite	x	
50-100		Ingen		Pløying		
>100 m		Gjengrodd		Gjødsling		
		Dårlig		Lauving		
				Torvtekt		
				Brenning		
				Park/hagestell		

OMRÅDEBESKRIVELSE (For naturbase og som grunnlag for skjøtselsplanen)

Innledning:

Områdebeskrivelsen er utarbeidet av NIBIO Kvithamar v/Per Vesterbukt. Dette er i forbindelse med oppfølging av handlingsplan for kystlynghei Trøndelag og utarbeidelse av skjøtselsplan, på oppdrag fra grunneier og bruker. Skjøtselsplanen er finansiert av Nærøy kommune. Skjøtselsplanen omfatter lokaliteten Eiternes: Storedøya. Befaring og feltarbeid ble utført 3-4 juli 2018 av Per Vesterbukt sammen med grunneier.

Beliggenhet og naturgrunnlag:

Storedøya er en liten øy ute i Risværfjorden, 3 km nordvest for Eiternes. Beliggenheten er nord i Nærøy kommune, 6 km sør for øya Leka og 13 km nord for tettstedet Kolvereid. Topografisk utgjør beitearealet på Storedøya to kuperte høydedrag med og en lågtliggende forsenkning med gammel naturbeitemark på marine avsetninger. Viktigste jordsmonntyper er lyngtorv over berg. I tillegg finnes torv av varierende tykkelse, lågtliggende parti med marine avleiringer (leire, skjellsand).

Naturtyper, utforminger og vegetasjonstyper:

Her ble registrert naturtypen *Kalkfattig, tørkeutsatt hei* (tørr fattighei) 20 % i bratte sørhellinger og ellers *Kalkfattig, lite tørkeutsatt hei* (fuktig fattighei) 80 %.

Naturbeitemark D04 med utforming D0430 Fattig beiteeng.

Artsmangfold:

Øya er dominert av fattig kystlynghei, med overvekt av fukthei. Mindre innslag med tørrhei finnes i bratte sørhellinger. Generelt mye død lyng etter vinterskaden 2014, men røsslyng har stedvis også god revegetering. Røsslyng mengdeart, gammel og forvedet i degenererende fase. Andre mengdearter er torvull, krekling, blokkebær, slåttestarr, molte og einer. Flekkvis rikt med skrubbær, tyttebær og smyle. Ellers ble det registrert bl.a. blåbær, ørevier, heigråmose, tepperot, flekkmarihånd, blåklokke, vendelrot, nattfiol, engfrytle og gulaks

Rester av en liten gammel innmark midt på øya med gras/urte-dominert vegetasjon som i dag utgjør naturbeitemark verdi C. Enga er preget av lavt beitetrykk og brakkelegging, med partier under gjengroing av røsslyng, krekling, skrubbær og einer. Flekkvis rikt med mjødukt, sølvbunke og gåsemure nederst. Ellers innslag med bl.a. engsoleie, engsyre, rødkløver, gulaks, engkvein, fuglevikke, tiriltunge, blåklokke, gulflatbelg, slåttestarr og bråtestarr i enga.

Små innslag med strandeng-/strandberg-vegetasjon finnes med gras-/urterik vegetasjon, bl.a. smårapp, gåsemure, tiriltunge, gulaks, engkvein, rødkløver, blåklokke, småengkall, sauesvingel og fuglevikke. Ikke av slik størrelse at det registreres som egne naturtyper, men forekomstene øker den totale verdien av øya som helårsbeite

Bruk, tilstand og påvirkning:

Her er spor etter gammel drift med slåtte-/beitemarker i tillegg til kystlyngheia, men i dag er det kun en naturbeitemark med svak verdi igjen etter denne driften. I nyere er øya kun beitet, med flere brakkleggingsperioder, Siste beite med sau opphørte for 8 år siden. Ingen skjøtsel etter det. Areal beiteområde: 241 daa, beitevegetasjon: 157 daa.

Øya innehar vegetasjonsdekke i mosaikk med nakent berg, men generelt tett vegetasjonsdekke og små forekomster med berg (ca. 5 %). Bra med vanntilgang i form av flere små tjern. Lengst nord på øya stort oppslag med bjørk på mark med engpreg, spor etter drenering. Er nok gammel slåtte/beite mark, nå med mye skrubbær engsyre, slåtestarr, gulaks tuepreget, heigråmose, geitrams, smyle, flekkvis røsslyng og blokkebær. Noe usikker vegetasjonstype, bærer preg av å gjennomgå endringsfase fra beite-/slåtte-betinget vegetasjon til kystlynghei. Større innslag med lyngarter gjør at den registreres som kystlynghei.

Ingen spor etter lyngsviing. Ellers er øya dominert av fattig kystlynghei, med overvekt av fukthei. Mindre innslag med tørrhei finnes i bratte sørhellinger. Generelt mye død lyng etter vinterskaden 2014, men røsslyng har stedvis også god re-vegetering. Røsslyng mengdeart, gammel og forvedet i degenererende fase. Andre mengdearter er torvull, krekling, blokkebær, slåtestarr, molte og einer. Flekkvis rikt med skrubbær, tyttebær og smyle. Øya er også hekkeplass for fugler, i hovedsak måker, som medfører flekkvis noe fuglegjødset vegetasjon med urter/gras. Som følge av stor utbredelse med røsslyng er øya egnet både for sommer- og vinterbeite med villsau, og beite kan anbefales her. Sviing anbefales utført for å forbedre tilstanden til et evt. vinterbeite, da røsslyngen i stor grad er død eller gammel, forvedet og med lavt næringsinnhold sammenliknet med røsslyng i byggfase. Små innslag med strandeng-/strandberg-vegetasjon finnes med gras-/urterik vegetasjon. Ikke av slik størrelse at det registreres som egne naturtyper, men forekomstene øker den totale verdien av øya som helårsbeite. Fint naturlig le i bergveggen ned mot naturbeitemarka.

Fremmede arter:

Ingen

Kulturminner:

Rester av steingjerde/drenering og rydningsrøys i naturbeitemarka.

Skjøtsel og hensyn:

Skjøtsel i form av beite bør videreføres og lyngsviing gjeninnføres.

Del av helhetlig landskap:

Kystlyngheia ved Eiternes: Storedøya utgjør en viktig del av et større helhetlig kulturlandskap i Nærøy preget av kystjordbruk.

Verdibegrunnelse:

Verdi B grunnet arealstørrelse og begrenset gjengroing, samt gjeninnførsel av skjøtsel med gammelnorsk sau. Svak verdi som følge av pågående gjengroing og lavt beitetrykk.

Eiternes: Storedøya har også en landskapsverdi for regionen bestående av gammelt kulturlandskap preget av kystjordbruk.

Merknad:

6 Kilder

R. H. Eiternes. 2018. Pers. med.

Fremstad, E. 1997. Vegetasjonstyper i Norge. NINA Temahefte 12. 279 s.

Gederaas, L., Moen, T.L., Skjelseth, S. & Larsen, L.-K. (red.) 2012. *Fremmede arter i Norge – med norsk svarteliste 2012*. Artsdatabanken, Trondheim.

Norderhaug, A., Austad, I., Hauge, L. & Kvamme, M., 1999: Skjøtselsboka for kulturlandskap og gamle norske kulturmarker. Landbruksforlaget. 252 s.

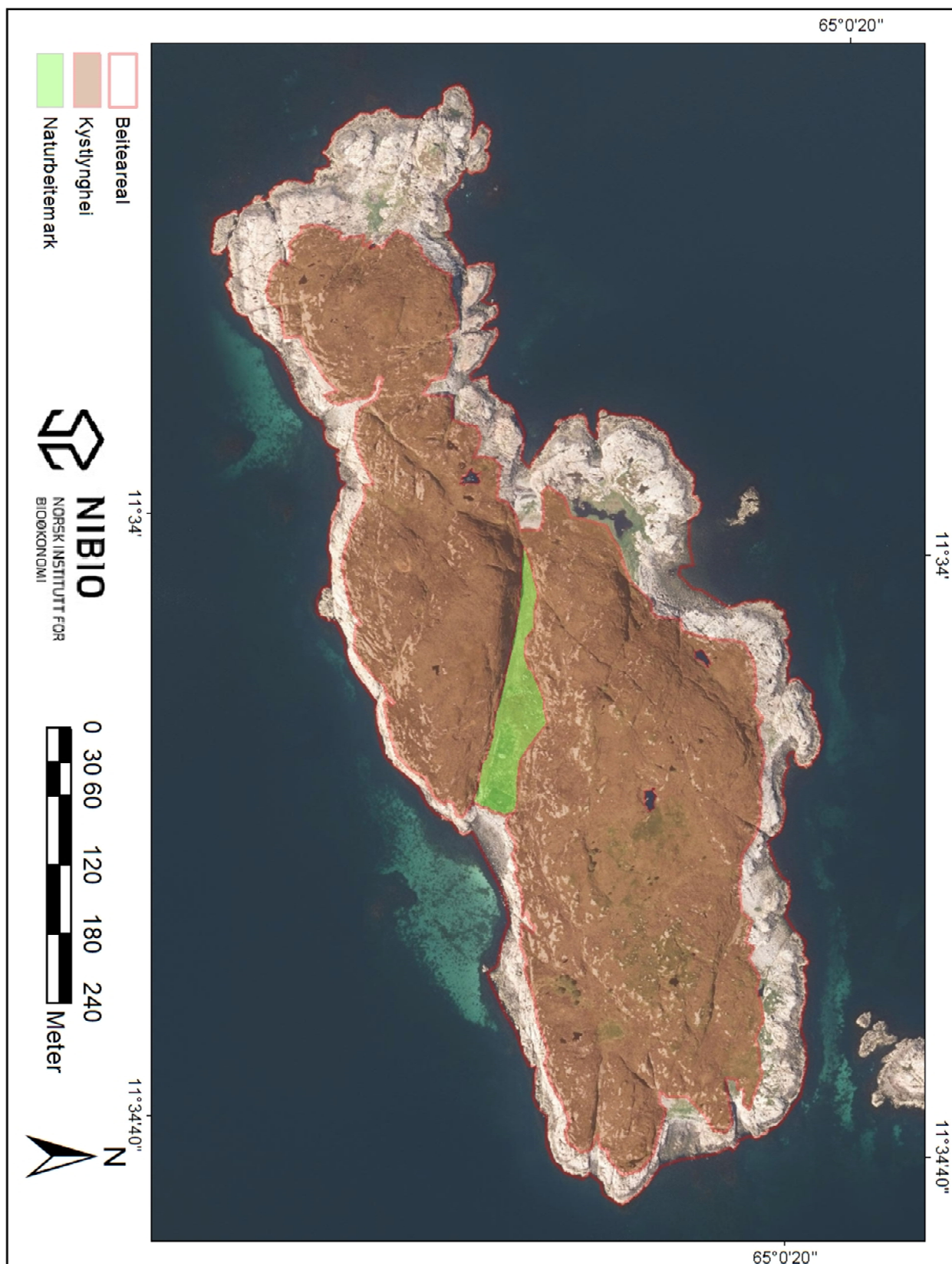
Kystlyngheiene i Norge – kunnskapsstatus og beskrivelse av 23 referanseområder | M23-2013

Lindgaard, A. og Henriksen, S. (red.) 2011. Norsk rødliste for naturtyper 2011. Artsdatabanken, Trondheim.

Moen, A., Lyngstad, A., Nilsen, L.S. & Øien, D.-I. 2006. Kartlegging av biologisk mangfold i jordbrukets kulturlandskap i Midt-Norge. – NTNU Vitensk.mus. Rapp. bot. Ser. 2006-3: 1-98.

NGU u.d. Berggrunn Nasjonal berggrunnsdatabase. Lokalisert 20.10.2015 på <http://geo.ngu.no/kart/berggrunn/>

7 Ortofoto/kart

Figur3. Oversikt kartlagt kystlynghei Verdi B, Naturbeitemark Verdi C og totalt beiteareal. Kartgrunnlag: Norge digitalt.

8 Bilder

Figur 4. Kystlyngheia sett mot sørvest. Fattig fukthei med heigråmose, røsslyng, tøvull, kreking, blokkebær og molte dominerer lyngheia på Storedøya.

Foto: Per Vesterbukt/NIBIO, 3.7.2018.

Figur 5. Kystlyngheia, nordligedel sett mot nordøst. Omfattende oppslag med bjørk skimtes i bakgrunnen.

Foto: Per Vesterbukt/NIBIO, 3.7.2018.

Figur 6. Feltsjikt fattig lynghei med torvull, røsslyng, krekling, blokkebær, slåttestarr og molte.

Foto: Per Vesterbukt/NIBIO, 3.7.2018.

Figur 7. Bratt sørhelling med innslag av tørrhei.

Foto: Per Vesterbukt/NIBIO, 3.7.2018.

Figur 8. Parti fra nordspissen av øya, med rester av gammelt slåtte- beite-areal. Nå brakklagt såpass lenge at lyngarter har etablert seg som mengdearter, og arealet fremstår mer som kystlynghei.

Foto: Per Vesterbukt/NIBIO, 3.7.2018.

Figur 9. Fra nordspissen av øya, med tett oppslag av særlig bjørk. Uten skjøtsel vil et skogsjikt etterhvert utvikle seg på større deler av øya.

Foto: Per Vesterbukt/NIBIO, 3.7.2018.

Figur 10. Midt på øya er en forsenkning med tidligere slåtte­mark, nå naturbeitemark. Har i nyere tid kun vært beitet, og i dag brakklagt såpass lenge at den kun oppnår Verdi C.

Foto: Per Vesterbukt/NIBIO, 3.7.2018.

Figur 11. Naturbeitemarka, nedre del, med rester av steingjerde/drenering og rydningsrøys.

Foto: Per Vesterbukt/NIBIO, 3.7.2018.

Figur 12. Naturbeitemarka, øvre del. Her er større flekker hvor lyngarter har rykket inn og etablert seg i enga, bl.a. røsslyng og kreking.

Foto: Per Vesterbukt/NIBIO, 3.7.2018.

9 Artsliste

Artslista er basert på rask gjennomgang av lokalitetene og er ikke uttømmende.

Storedøya - kystlynghei

Trær og busker

Bjørk	<i>Betula pubescens</i>
Einer	<i>Juniperus communis</i>
Gran	<i>Picea abies</i>
Rogn	<i>Sorbus aucuparia</i>
Vanlig furu	<i>Pinus sylvestris</i>
Ørevier	<i>Salix aurita</i>

Urter

Blokkebær	<i>Vaccinium uliginosum</i>
Blåbær	<i>Vaccinium myrtillus</i>
Blåklokke	<i>Lathyrus pratensis</i>
Engsyre	<i>Rumex acetosa</i>
Flekkmarihånd	<i>Dactylorhiza maculata</i>
Fuglevikke	<i>Vicia cracca</i>
Fugletelg	<i>Gymnocarpium dryopteris</i>
Geitrams	<i>Epilobium angustifolium</i>
Gullris	<i>Solidago virgaurea</i>
Krattmjølke	<i>Epilobium montanum</i>
krebling	<i>Empetrum nigrum ssp. nigrum</i>
Kvann	<i>Angelica archangelica</i>
Legeveronika	<i>Veronica officinalis</i>
Mjødurt	<i>Filipendula ulmaria</i>
Molte	<i>Rubus chamaemorus</i>
Nattfiol	<i>Platanthera bifolia</i>
Rosenrot	<i>Rhodiola rosea</i>
Røsslyng	<i>Calluna vulgaris</i>
Skogstjerne	<i>Trientalis europaea</i>
Skrubbær	<i>Cornus suecica</i>
Stormarimjelle	<i>Melampyrum pratense</i>
Tepperot	<i>Potentilla erecta</i>
Tiriltunge	<i>Lotus corniculatus</i>
Tyttebær	<i>Vaccinium vitis-idaea</i>
Vanlig arve	<i>Cerastium fontanum ssp. vulgare</i>
Vanlig høymole	<i>Rumex longifolius</i> <i>Valeriana sambucifolia ssp.</i> <i>sambucifolia</i>
Vendelrot	

Graminider

Slåttestarr	<i>Carex nigra ssp. nigra</i>
Engfrytle	<i>Luzula multiflora ssp. multiflora</i>

Duskull	<i>Eriophorum angustifolium</i> ssp. <i>angustifolium</i>
Torvull	<i>Eriophorum vaginatum</i>
Smyle	<i>Avenella flexuosa</i>
Gulaks	<i>Anthoxanthum odoratum</i>
Engkvein	<i>Agrostis capillaris</i>
Engrapp	<i>Poa pratensis</i> ssp. <i>pratensis</i>
Rødsvingel	<i>Festuca rubra</i>
Sølvbunke	<i>Deschampsia cespitosa</i> ssp. <i>cespitosa</i>

Storedøya - naturbeitemark

Trær og busker

Bjørk	<i>Betula pubescens</i>
Einer	<i>Juniperus communis</i>

Urter

Blokkebær	<i>Vaccinium uliginosum</i>
Blåklokke	<i>Lathyrus pratensis</i>
Engsoleie	<i>Ranunculus acris</i>
Engsyre	<i>Rumex acetosa</i>
Fuglevikke	<i>Vicia cracca</i>
Gjeldkarve	<i>Pimpinella saxifraga</i>
Gulflatbelg	<i>Lathyrus pratensis</i>
Gullris	<i>Solidago virgaurea</i>
Gåsemure	<i>Potentilla anserina</i> ssp. <i>anserina</i>
Hundekjeks	<i>Anthriscus sylvestris</i>
Karve	<i>Carum carvi</i>
kreking	<i>Empetrum nigrum</i> ssp. <i>nigrum</i>
Mjødurt	<i>Filipendula ulmaria</i>
Myrhatt	<i>Potentilla palustris</i>
Rødkløver	<i>Trifolium pratense</i>
Røsslyng	<i>Calluna vulgaris</i>
Skogstjerne	<i>Trientalis europaea</i>
Skrubbær	<i>Cornus suecica</i>
Tepperot	<i>Potentilla erecta</i>
Tiriltunge	<i>Lotus corniculatus</i> <i>Valeriana sambucifolia</i> ssp. <i>sambucifolia</i>
Vendelrot	<i>sambucifolia</i>

Graminider

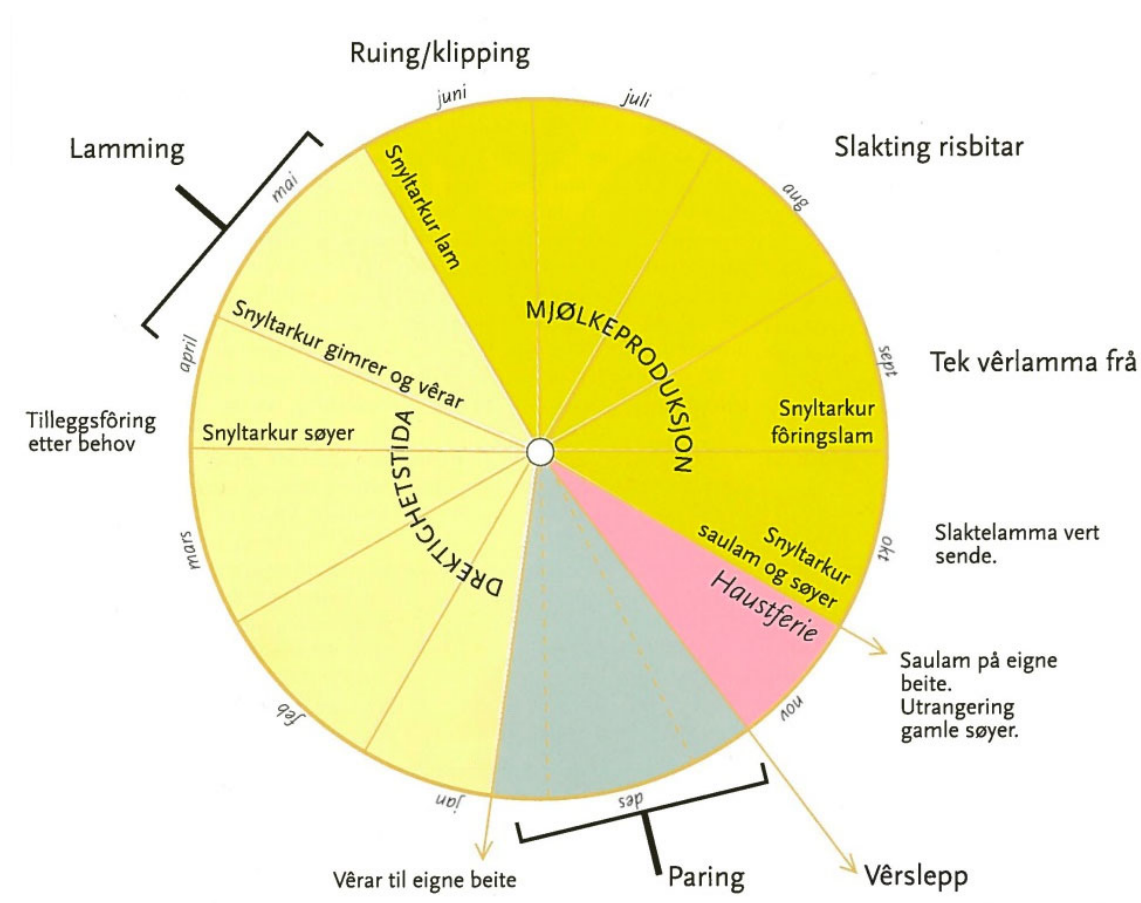
Bråtestarr	<i>Carex pilulifera</i>
Duskull	<i>Eriophorum angustifolium</i> ssp. <i>angustifolium</i>
Engfrytle	<i>Luzula multiflora</i> ssp. <i>multiflora</i>
Engkvein	<i>Agrostis capillaris</i>
Engrapp	<i>Poa pratensis</i> ssp. <i>pratensis</i>
Gulaks	<i>Anthoxanthum odoratum</i>

Rødsvingel	<i>Festuca rubra</i>
Slåttestarr	<i>Carex nigra ssp. nigra</i>
Smyle	<i>Avenella flexuosa</i>
Sølvbunke	<i>Deschampsia cespitosa ssp. cespitosa</i>
Torvull	<i>Eriophorum vaginatum</i>

Vedlegg 1: Eksempel på villsaudrift gjennom året fra Grøneng (Sogn og Fjordane).

Kilde: Villsauboka Buer, H. 2011. Villsauboka. Selja Forlag, Flørø.

Kommentar: Denne modellen har en noe høy bruk av parasittbehandling. Merk at parasittbehandling og behandling mot utøy (flått og sauekrabbe) må vurderes lokalt.

SNO-retningslinjer for lyngbrenning

Til: Ansatte i SNO og tjenesteytere

Fra: SNO-sentralt

Dato: Gjeldende fra 2011

Mange verneområder langs kysten innehar store areal med kystlynghei. Dette er en menneskeskapt naturtype som er avhengig av bruk for å bestå. Hvis bruken opphører, vil områdene gro til med busker og trær. Fremmede arter som bergfuru og/eller sitkagran har også blitt plantet mange steder, og er i dag i full spredning. Lyngbrenning er en rask og kostnadseffektiv måte å skjytte kystlyngheia på. Målet er å få fram en mosaikk av vegetasjonsflater med røsslynghei i ulik alder. Da vil heia få størst variasjon og vil også få best fôrverdi. Lyngbrenning i kombinasjon med beiting er den beste måten å skjytte lynghei på. Hvis det i lyngheia er stort oppslag av busker og trær bør dette ryddes før man brenner. Men man kan med fordel la noe stå igjen da treklynger kan brukes som skjul for dyra og beite. Antall år mellom lyngbrenninger kan variere (fra åtte år til over 20 år). Sjekk røsslyngtilstanden; gammel og grov lyng bør brennes, men vær klar over at regenereringa etter brann kan ta noen år og det er viktig å følge med på dette slik at ikke all røsslyng brennes før ny kommer tilbake. Det beste er å brenne FØR mosemattene får mulighet til å bli heldekkende. Husk fotodokumentasjon før, under og etter arbeid.

Før brenning

- Skjøtselshjemmel gjennom verneforskrift eller NML § 47, og bestilling fra forvaltningsmyndigheten skal foreligge
- Det er kommunen som er myndighet vedrørende åpen brenning. Åpen brenning er bare tillatt dersom kommunen har åpnet opp for dette gjennom "Forskrift om åpen brenning og brenning av avfall i småovner". Sjekk om kommunen har åpnet opp for dette. I motsatt fall må det søkes dispensasjon fra forbudet
- Stedlig politi skal alltid varsles i forkant av tidspunktet for brenning
- Brannvesenet skal alltid varsles i forkant av tidspunktet for brenning
- Naboer og grunneier skal alltid varsles i forkant av tidspunktet for brenning
- Ha en plan for hvordan brannen kan slukkes
- Planlegg godt hvor det skal brennes – en mosaikkstruktur mellom brente og ubrente flater er å foretrekke. Finnes det naturlige avslutningslinjer (som stier, myrkanter eller tjern) eller må det brennes branngater? En branngate bør ha en bredde på 5-6 m
- Brenn alltid mens jorda er fuktig eller det er tele i jorda (sein høst til tidlig vår fram til seinest 15. april)

- Ta hensyn til fugl. Brenningen bør skje før hekketiden. I de sørligste delene av kysten er ærfugl og grågås vanligvis i gang med hekking i mars måned, og brenning i slike områder bør derfor være avsluttet innen 15. mars
- Ta hensyn til fornminner og kulturminner

Under brenning

- Brenn bare under gunstige værforhold; laber bris er passe vindstyrke
- Vanligvis brenner man med vinden
- Ha godt med mannskap og slukkeutstyr (brannvifter, spader med lange skaft, snøskufler etc.)
- Brannen kan startes med en propanblåselampe. Det er en fordel å tenne på flere steder slik at det danner seg en brannfront
- Ved slukking; vær bak flammene og slukk brannen fra kilden. Slukk brannen på bakketoppen. Da mister flammene noe av kraften og er lettere å slukke
- Bruk arbeidsklær av bomull eller ull, kraftige støvler, lue og arbeidshansker

Etter brenning

- Gå aldri fra et område hvor det fortsatt kommer røyk. Forsikre deg om at brannen er godt slukket
- Ha beredskap ved behov for etterslukking
- Få inn på kart hvilke områder som er brent og når de er brent
- Stedlig politi skal alltid varsles etter at brenningen er avsluttet
- Brannvesenet skal alltid varsles etter at brenningen er avsluttet
- Naboer og grunneier skal alltid varsles og etter at brenningen er avsluttet

Etterord

Nøkkelord:	Kystlynghei, skjøtsel, naturtyper, biologisk mangfold, handlingsplan, skjøtelsesplan, utvalgt naturtype, vegetasjon
Key words:	
Andre aktuelle publikasjoner fra prosjekt:	

Norsk institutt for bioøkonomi (NIBIO) ble opprettet 1. juli 2015 som en fusjon av Bioforsk, Norsk institutt for landbruksøkonomisk forskning (NILF) og Norsk institutt for skog og landskap.

Bioøkonomi baserer seg på utnyttelse og forvaltning av biologiske ressurser fra jord og hav, fremfor en fossil økonomi som er basert på kull, olje og gass. NIBIO skal være nasjonalt ledende for utvikling av kunnskap om bioøkonomi.

Gjennom forskning og kunnskapsproduksjon skal instituttet bidra til matsikkerhet, bærekraftig ressursforvaltning, innovasjon og verdiskaping innenfor verdikjedene for mat, skog og andre biobaserte næringer. Instituttet skal levere forskning, forvaltningsstøtte og kunnskap til anvendelse i nasjonal beredskap, forvaltning, næringsliv og samfunnet for øvrig.

NIBIO er eid av Landbruks- og matdepartementet som et forvaltningsorgan med særskilte fullmakter og eget styre. Hovedkontoret er på Ås. Instituttet har flere regionale enheter og et avdelingskontor i Oslo.